

Bezák, církevní majetky a budoucnost

Emil Páleš

Když se před dvěma lety rozkřiklo, že arcibiskup Róbert Bezák udělal něco zlého, měl jsem vidění. Bezák stál u stolu s papírem a s perem v ruce a někdo mu říká: *Podepiš, že přebíráš arcidiecézi v pořádku!*

Poctivý biskup byl překvapením

Ze znění obvinění mi bylo hned jasné, že jen odvádějí pozornost od skutečnosti. Bezák prý nosil džíny, šel s někým v tělocvičně do sprchy, zřídil v arcibiskupském paláci restauraci... Nikde jinde přece církvi nevadí, když kněží mají tajně ženy, obtěžují chlapce, rozkrádají majetek nebo i nevěří v Boha. Důležité je jen dekórum a loajalita. Tady muselo jít o něco, na čem církvi opravdu záleží – o peníze. Bezák někoho ohrozil.

Bezákův předchůdce, arcibiskup Sokol, zjevně tuneloval svou diecézi. Stovky miliónů slovenských korun proudilo cestami nevýhodnými pro diecézi a mimo oficiální účetnictví. Prodával nebo pronajímal církevní pozemky nevýhodně přes spřízněné firmy; dary amerických Slováků pro trnavskou diecézi si ponechal osobně. Jestli se Bezák něco dověděl, bylo to díky náhodám a byl to jen vrchol ledovce. Třeba když přicházeli podnikatelé a ptali se, zda postačí „obvyklá suma“ jako úplatek. Nebo se objevil šek na milion dolarů a nebylo jasné, za co.

Počítali snad s tím, že jednoduchý řeholník, hoch z vesnice jim půjde na ruku? Ale Bezák byl tak poctivý, tak naivní, že nepochopil, co se od něj očekává. Pustil se do děláním pořádků. Informoval Svatou stolicí o závažných problémech spojených se stavem hospodaření arcidiecéze a žádal o kontrolu. Když jeho žádost zůstala bez odezvy, dal provést nezávislý ekonomický audit. Svatý stolec pak vyslal apoštolskou vizitaci, která se však místo hospodaření zajímala o Bezákovu osobu. Jejím posláním bylo shromáždit materiál proti Bezákovi. Nebyla to ani obvinění, jen alibisticky kladené otázky, které ho obestíraly řečmi. Bezák byl trochu podezřelý ze všeho. Papežský nuncius ho vyzval k dobrovolné rezignaci z funkce arcibiskupa. Sám prý dobře ví proč a má o tom mlčet. Ale Bezák se ptal: proč? Tak ho odvolali bez udání důvodu.

Pojednou zůstanete bez přátel – všichni se vás straní jako malomocného. Žádný ze slovenských biskupů se za něj nepřimluvil. „Kostky již byly vrženy“, jak řekl arcibiskup Zvolenský, a kdokoliv by se ho zastával, poškodil by tím zbytečně jen sám sebe. Vždyť mu to přece řekli jasně: byl „nekolegiální“. Tak proč se tak trapně dál vyptává na něco, co nikdo nemůže říct nahlas? Jen čeští kardinálové a preláti se ho zastali. Češi si zaslouží mít Bezáka, pokud by snad byl rehabilitován. Tomáš Halík měl odvahu říct, že Svatý Otec se zřejmě mylí. Vzápětí ho však omluvil tím, že není informován.

Vatikán, politika a podsvětí

Ano, to je dávno známá věc, že papež je nejméně informován z nás všech. Papež ví jen to, co chce vědět. Ví, co nemá vědět. I jinde ve světě, když policie přijde do nějaké diecéze, nevede se tam žádné účetnictví a bují šedá ekonomika. Všichni podřízení prohlásí, že nejsou za nic odpovědni, protože jen plní vůli biskupa, který rozhoduje. A biskup, ten už vůbec o ničem neví, nebyl tam a nic nenařídil. V římské církvi z principu nikdo není odpovědný. Všichni se totiž podřizují papeži – a ten o ničem neví. Jenže k pravomoci rozhodovat neoddělitelně patří odpovědnost a povinnost informovat se.

Pavel VI. nevěděl, že jeho přítel, Michele Sindona, je sicilský mafián, komplic newyorské rodiny Gambinů – a tak ho v roce 1969 jmenoval manažerem vatikánské banky. Sindona byl později odsouzen na 25 let za vraždy a bankovní podvody ve Spojených státech. Až v roce 1978 nastoupil Jan Pavel I. s úmyslem reformovat vatikánské finance. Byl papežem jen 33 dní a dostal „infarkt“. Po něm přišel Jan Pavel II. a v roce 1982 zkrachovala *Banco Ambrosiano*. Vytuneloval ji její ředitel Roberto Calvi ve spolupráci s ředitelem vatikánské banky arcibiskupem Paulem Marcinkusem. Část peněz proudila přes Bahamy do Vatikánu a Jan Pavel II. je použil kromě jiného i na podporu polského hnutí *Solidarita*. V bance zůstala „sekera“ za 1,5 miliardy dolarů. Calvi na prahu vězení zaslal varovný dopis papeži, jež mu byl zavázán: jestli mne nepodržíte, Vatikán zažije skandál nebývalých rozměrů. O deset dní později našli Calviho mrtvolu oběšenou na jednom z mostů v Londýně. Ve stejný den v Itálii Calviho sekretářka „vyskočila“ z okna a kompromitující materiály zmizely. Věřím, že papež tuto vraždu neobjednal a ani nemusel. Jiní totiž vědí sami od sebe, co mají dělat. Třeba slovenský biskup Pavol Hnilica, který se pokusil odkoupit kufr s Calviho materiály od vyděračů za 2,8 milionu dolarů. Chtěl ochránit dobré jméno Svatého Otce, jež je slovenským věřícím tak drahé.

Calviho vraždu nejspíš objednala tajná lóže *Propaganda Due*, která tvořila stínovou italskou vládu a dosazovala ministerské předsedy. Kauza, jež otrásla Itálií, však ukázala, že Vatikán, politika a podsvětí jsou propleteny a mají společné zájmy. K těm patřilo kromě jiného budování valu proti šířícímu se komunismu. Lóže připravovala státní převrat a převzetí moci pro případ, že by komunisté získali ve volbách většinu. Pro tuto „vyšší“ věc museli zemřít i někteří příliš zvědaví novináři. Komunistická Itálie by ohrozila církve v samotném srdci Říma. Snad i proto se papež, který byl letos svatořečen, spojil s „děblem“ a neudělal žádné personální změny. Ponechal Marcinkuse i jeho nástupce De Bonise, který byl ještě horší. Miliardy špinavých lir dávali „křesťanskému politikovi“ Giulio Andreottimu, který je používal na úplatky.

Kancelář vatikánské banky je hned za dveřmi papežských komnat – ale papež netuší, že jeho banka je třicet let v rukou kriminálních žvlů. Až po rozsáhlém zatýkání a zániku celých politických stran v roce 1992 se také Vatikán odhodlal k hloubkové kontrole. Zkontroloval sám sebe a výsledky kontroly si nechal pro sebe. Jen jeden z revizorů, Renato Dardozi, vymyslel něco chytrého. Nechtěl sice ohrozit sám sebe, ale tajně zkopíroval tisíce interních dokumentů a schoval je. Jejich zveřejnění uložil až v závěti svému příteli, který byl novinářem. Gianluigi Nuzzi všechno zpracoval ve své knize *Vatikán, a.s.*, jež vyšla v roce 2009. Banka Svatého Otce prala peníze

pocházející ze všech možných zločinů – z obchodu se zbraněmi, drogami, prostitucí – a proměňovala je na „důvěryhodné“ finance. Právě ve Vatikánu měla mafie ráj, kde díky exterritorialitě nedosáhla ruka italské policie, a podvodníci požívali diplomatické imunity.

Z „rodiny“ se nevynáší

Jistěže, když už se na to přišlo, církev slíbila nápravu. Naději vzbudilo rozhodnutí vatikánského bankovníctví přijmout evropské standardy proti praní peněz a v červnu 2012 dovolili i první nezávislý audit. Udělá si teď už církev pořádek v hospodaření? Zdá se, že ne – protože v červenci 2012 vylučují Bezáka, který se o to pokouší. Bezák je uklizen do kláštera pro seniory v jižní Itálii. Prokuratura bude zřejmě šetřit tak dlouho, než se na vše zapomene. Kde není žalobce, není třeba soudce a poškozený – v tomto případě církev – nemá zájem věc vyšetřit. I nový papež František Bezákovi vzkazuje, že se má omluvit a učinit pokání. Za co? Myslím, že porušil „rodinný“ princip. Mario Puzzo v románu *Kmotr* mistrně ztvárnil tento italský pocit příslušnosti k „rodině“. Vše zlé se musí vyřešit v rodinném kruhu. Kdo vynese něco ven, je zrádce. I sexuální zneužívání mladistvých nepatří do rukou světské spravedlnosti – vyřešíme si ho mezi sebou. Uvnitř to pak dopadá tak, že se to buď neřeší vůbec (když si pachatel zavázal nadřízené dary), anebo se to řeší napomenutím a přeložením, ne vyloučením. Provinilý kněz se vždy hodí a je dobře ovladatelný. Tato „rodina“ zahrnuje 400 tisíc kněží, ale už ne 1,2 miliardy katolických věřících, kteří jsou klamáni.

Církevní finance by byly vnitřní věcí katolíků, kdyby Slovenská republika ročně neplatila 21 miliónů eur na platy kněží a ještě větší částky jinými cestami a nepřímo přes daňové úlevy. Slovenské ministerstvo kultury neumí ani zjistit, co všechno církev restituovala, protože ta tvrdí, že nemá přehled o svém vlastním majetku. Na Slovensku už dávno měla být zavedena asignační církevní daň – aby se každá církev financovala z daní svých *vlastních* členů a každý člověk mohl podporovat tu církev, kterou si sám zvolil.

Nejen církvi chybí páteř

Na Vánoce 2007 jsem napsal otevřený dopis Konferenci biskupů Slovenska, kde jsem církvi vyčetl *bezpáteřnost*. Po sedmnácti letech od sametové revoluce jsem toho měl dost. Dělal jsem poctivou badatelskou práci a přednášel tisícovkám posluchačů o tom, že tradiční učení církve o andělech v sobě mělo a má jistý pravdivý rozměr. Dlouho jsem nechápal, proč v tom se mnou církev nechce spolupracovat. Pak jsem doufal alespoň v otevřenou, čestnou oponenturu. Místo toho se za mými zády šířili jen falešné informace, někdy i hrozby těm, kdo dali prostor k prezentaci mé práce. Kohokoliv jsem přichytil při šíření pomluv, neodpovídal za své činy, ale odvolával se na své nadřízené. A nadřízení odmítali odpovědnost za své podřízené. Žádal jsem konferenci biskupů a bohosloveckou fakultu, aby mě buď skutečně odsoudili a řekli proč – anebo aby informovali své členy, že jsem církvi odsouzen nebyl, ať přestanou šířit falešné zprávy. V odpovědi

biskupů stálo jen tolik, že mi nebudou odpovídat. Církev se s nikým o ničem nebaví. Svou korespondenci jsem zakončil větou, že má slova zřejmě musí zaznít z úst samotných katolíků, jež začnou svou církev hromadně opouštět. Netušil jsem, že se tak mělo stát již za pět let.

Je slovenská katolická církev po Bezákovi jiná? Doufám, že alespoň část věřících začala cítit odpovědnost za své představené. Na to musel přijít někdo, kdo byl oblíben, koho dobrotu a upřímnost znali zblízka, kdo vzbuzoval naději a byl to věrný syn církve. Verdikt z Říma zranil, ponížil slovenské katolíky. Právě tu lepší část věřících tím Vatikán ztrácí. Je to paradox, který trvá staletí: církev potřebuje světce, ale má je raději mrtvé, než živé. Za života s nimi má problémy, jako třeba se sv. Františkem, který hlásal naprostou chudobu. Nejednoho téměř exkomunikovali nebo i upálili, než si po smrti přivlastnili a zužitkovali jeho duchovní charisma. Bez takových by však církev nepřitáhla lidi.

Kdyby šlo jen o katolíky – žel, jinde je to stejné. Ve státní správě, v akademických institucích. U církve to víc bije do očí, protože se dovolává Boha a měla by vést zbytek společnosti ven z marasmu. Jedné pracovníci pozemkového fondu procházelo rukama rozkrádání půdy. Lukrativní pozemky se překvalifikovaly do jiné kategorie a měnily se za lacinou půdu jinde, jako by byla rovnocenná. Po absolvování semináře o archandělu Michaelovi na mé *Škole angelologie* se rozhodla nabrat odvalu k pravdě. Vyčíslila, o kolik miliónů stát přichází, a poslala to svým nadřízeným. Ovšemže, přivolala tím pohromu především na svou vlastní hlavu, jelikož nadřízení sami byli spolupachatelé. Najednou byla obviňována ze všeho možného.

Co dělat?

Kdo to myslí poctivě, musí odejít. Z českých a slovenských univerzit vyháníme právě ty, kterým záleží na jejich rozkvětu. Kde lidi kladou svůj sobecký zájem nad pravdu, zaniká společenství a ztrácí se schopnost vykonat cokoli velkého. Ano, je to tak i v mé vlastní „církví“ – v malém duchovním hnutí, které jsem dvacet let doporučoval a sympatizoval s ním. Když trvám na morálních zásadách, nemohu dál spolupracovat. Každý má své důvody, proč tiše tolerovat lež. Nechtějí slyšet, že bez morálky se rozloží lidské vztahy a naše společenství nemá budoucnost. Nechci poškodit to vše dobré, co se v hnutí dělá. Ale nedokážu ho už ani vřele doporučit. Nejsme ani živí, ani mrtví. Bezák, já a snad pár dalších se tím ještě trápí.

Církev, která nás neučí zastat se pravdy a spravedlivého člověka, nás nemůže naučit nic. Co kdyby zanikla? Co s miliardou lidí? Budou se věnovat už jen konzumu nebo přejdou do nových duchovních hnutí? Velká část z toho jsou spíš pseudoduchovní hnutí na americký způsob. Lidé se v nich oddávají vlastním fantaziím, které jsou jim příjemné, ale mravně nerostou. Analogicky se zakládají i pseudouniverzity, kde si zaplatíte diplom, ale nic se nenaučíte. Potřebujeme nějakou církev, společenství i hierarchii, která bude vychovávat a vyvádět lidi z jejich vlastních falešných sebepojetí, z nichž je může vyvést jen někdo zvenčí. Tu hierarchii by ale měli tvořit lidé, kterým jde o růst duší – aby duchovně dospěli a osamostatnili se, a ne aby je využívali a udržovali v zaostalosti.

Ze kterého hnutí vyroste nová církev? Vždyť se všechny tříští již na malých pokušeních a překážkách. Mají snad pravdu Bezákovi odpůrci? Je třeba hájit starobylou instituci a papežovo jméno za každou cenu, v zájmu všech těch, co ještě věří a něco si z toho berou? Pro ten jásající dav duchovních dětí, kterým Svatý Otec zakývá z balkónu na svatopetrském náměstí? Ne, spíš věřím, že jediným lékem je pravda. Ale těžkne mi jazyk, když jsem žádán o radu. Naše civilizace mi připadá jako nová Římská říše, která se mravně rozpadá a nová duchovní ratolest vyžene jen z krve bezpočtu mučedníků.

Na vině budou nejspíš stroje, robotizace. Máme příliš velký dostatek, než abychom se museli zajímat o pravdu. Před tisíci lety by následky mnoho menších nepravd a neřestí vedly již k umírání hladem a nemohly by nás nezajímat. Lidé musí přijít o to, co mají, aby se zase obrátili k Bohu. Doufal jsem, že tentokrát se začneme zajímat o duchovnost sami od sebe, bez donucení, z lásky k ctnosti. Že si vytyčíme zápas s vnitřním zlem jako cíl proto, že tento zápas dává životu smysl a skrze něj roste naše vyšší, věčné já. Ale ani já nejsem dokonalý. Mám možnost začít u sebe, když tak moc chci.